

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ РІЛЬ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Світовий досвід свідчить, що країни з перехідною економікою не в змозі розвивати господарство без залучення й ефективного використання інвестицій. Акумуляуючи підприємницький, державний та змішаний капітал, забезпечуючи доступ до сучасних технологій, інвестиції не тільки сприяють формуванню національних інвестиційних ринків, але й поживляють ринки товарів та послуг.

Поступово, із формуванням в Україні основ ринкових відносин починають змінюватися наукове розуміння сутності інвестицій (капітальних вкладень), виникають та розвиваються суто ринкові підходи до їх оцінки та прогнозування форм, методів та принципів інвестиційної діяльності.

Звичайно, інвестиційний процес розпочинається з мотивації інвестиційної діяльності. Основним мотивом такої діяльності є надлишок коштів у суб'єкта господарювання або приватної особи, яких не влаштовують відсотки за банківськими депозитами. Інвестор, що є власником цих накопичень, прагне придбати на інвестиційному ринку фінансові активи або інвестиційні товари (реальні активи), тобто здійснити інвестиції. При виборі об'єкта інвестування проводиться низка передінвестиційних досліджень: вивчаються всі інвестиційні ризики, проводяться маркетингові дослідження, оцінюються напрямки інвестування.

Для інвестування, як правило, не вистачає власних коштів інвестора і тому він прагне одержати позичковий, або залучений капітал, тобто використати інші джерела фінансування, крім власних. Визначення джерел фінансування (інвестиційних ресурсів), обґрунтування їх структури передуює інвестуванню, воно необхідне для переконання й залучення до проекту інших учасників інвестиційного процесу. Забороняється інвестування в об'єкти, створення та використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України, а також порушує права та інтереси громадян, юридичних осіб і громадян, що охороняється законом.

Серед економістів-дослідників нововведень, важливе місце належить німецькому вченому Г. Меншу, котрий намагався пов'язати темпи економічного зростання й циклічність із появою базисних нововведень. Г. Менш вважав, що промисловий розвиток – це перехід від одного технологічного етапу до іншого. Завдяки появі базисних нововведень виникають нові підприємства, цикли розвитку яких взаємозалежні. Виробництво нових товарів на початковій стадії, як правило, відстає від

попиту й тому характеризується в цей період високими темпами зростання. Г. Менш пов'язує циклічність економіки з циклічністю нововведень і фазами розвитку нових підприємств. Багато положень концепції Г.Менша було розвинуто іншими авторами. Зокрема, німецький економіст А. Кляйнкнехт уточнює тезу про формування кластерів інновацій на стадії депресії. Він вважає, що кластери інновацій-продуктів дійсно утворюються на фазі депресії, а от інновацій-процесів - на стадії підвищення «довгої хвилі».

Значне місце в інноваційній теорії посідають концепції, що висвітлюють формування технологічних систем та способи поширення інновацій. Ці концепції розвиває ряд учених, серед них можна виділити англійських економістів К. Фрімена, Д. Кларка та Л. Суїте. Вони ввели поняття технологічної системи взаємозалежних сімейств технічних та соціальних інновацій. На думку авторів, темпи економічного зростання залежать від формування, розвитку і старіння технологічних систем. Дифузія, або процес поширення інновацій, розглядається ними як механізм розвитку технологічної системи. Автори пов'язують темпи дифузії нововведень з ринковим механізмом. Вони відзначають, що дифузія інновацій вимагає відповідних умов і стимулювання. Поштовхом до розвитку економіки служить поява базисних інновацій в окремих галузях виробництва. Економічне зростання розглядається як наслідок появи нових галузей.

Зародження інноваційної ідеї і можливість використання нових наукових результатів відбуваються на етапі фундаментальних та пошукових досліджень, прикладних досліджень і розробок.

Процес створення й освоєння нової техніки починається з фундаментальних досліджень (ФД), спрямованих на одержання нових наукових знань і виявлення найбільш істотних закономірностей. Мета ФД - розкрити нові зв'язки між явищами, пізнати закономірності розвитку природи і суспільства стосовно їх конкретного використання. ФД поділяють на теоретичні й пошукові.

Результати теоретичних досліджень виявляються в наукових відкриттях, обґрунтуванні нових понять і уявлень, створенні нових теорій. До пошукових належать дослідження, завданням яких є відкриття нових принципів створення ідеї і технологій. Завершуються пошукові ФД обґрунтуванням й експериментальною перевіркою нових методів задоволення суспільних потреб. Усі пошукові ФД проводяться як в академічних установах і ВНЗ, так й у великих науково-технічних організаціях промисловості й лише персоналом високої наукової кваліфікації. Пріоритетне значення фундаментальної науки в розвитку інноваційних процесів визначається тим, що вона виступає генератором ідей, відкриває шляхи в нові області знання.

Наступний етап інноваційного процесу - прикладні науково-дослідні роботи (ПД). Їхнє виконання пов'язане з високою імовірністю одержання негативних результатів. Виникає ризик втрат при вкладанні коштів у проведення прикладних НДР. Інвестиції в інновації, що мають ризиковий характер, називаються ризикоінвестиціями.

Етап дослідно-конструкторських і проектно-конструкторських робіт пов'язаний з розробкою нового виду продукції. Він включає: ескізно-технічне проектування, випуск робочої конструкторської документації, виготовлення й випробування дослідних зразків.

Під дослідно-конструкторськими роботами (ДКР) мається на увазі застосування результатів ПД для створення (або модернізації, удосконалення) зразків нової техніки, матеріалу, технології. ДКР - це завершальна стадія наукових досліджень, своєрідний перехід від лабораторних умов і експериментального виготовлення до промислового виробництва. До ДКР належать: розробка визначеної конструкції інженерного об'єкта або технічної системи (конструкторські роботи); розробка ідей і варіантів нового об'єкта; розробка технологічних процесів, тобто способів об'єднання фізичних, хімічних, технологічних та інших процесів із трудовими в цілісну систему.

Виконавцями робіт на попередньому етапі є творчі колективи вчених та інженерно-технічних працівників вищих навчальних закладів, університетів, інститутів України, державних та недержавних науково-технічних центрів (НТЦ).

Результати інноваційної діяльності практично реалізуються на ринковому етапі, який включає в себе проникнення на ринок, розширення ринку, зрілість продукту і спад. На стадії передсерійного виробництва проводяться дослідні й експериментальні роботи. Експериментальні роботи спрямовані на виготовлення, ремонт і обслуговування спеціального устаткування, необхідного для проведення наукових досліджень і розробок. За виробництвом інновацій настає їхнє використання кінцевим споживачем з рівнобіжним наданням послуг, забезпечення безаварійної економічної роботи, а також необхідна ліквідація застарілого і створення замість нього нового виробництва.

Вже на початковій стадії процесу управління підприємство візьме до уваги криву життєвого циклу виробу, тобто періоди її підйому й зниження, зумовлені впливом ринкової конкуренції. В узагальненому вигляді інвестиційно-інноваційна діяльність є однією з форм реальних інвестицій, займає проміжне місце між інноваційною діяльністю і інвестиціями екстенсивного розвитку. Метою її є реакція підприємства на вимоги ринку, і здійснюється вона переважно у виробничій сфері.